CZU: 341.231.14-053.2:343.264 https://doi.org/10.5281/zenodo.7642769

APLICAREA PRINCIPIULUI INTERESULUI SUPERIOR AL COPILULUI ÎN CAUZELE PRIVIND EXPULZAREA

RENIȚĂ Gheorghe
doctor în drept, lector universitar,
Departamentul Drept penal, Facultatea de Drept, USM
ORCID ID: 0000-0003-2722-009X

Summary. *The principle of the best interest of the child has become as a red thread in the context of justice and, above all, in the context of decision-making. Aware of this, this paper analyzes how the principle in question is applied in the cases aimed at expulsion. It has been shown that foreign nationals and/or stateless persons may be deported. In this sense, minors and/or the parents of minors could also be expelled. In both situations, compliance with the principle of the best interests of the child is unavoidable. In order to see how this principle is applied, national jurisprudence was appealed to, as well as the European Court of Human Rights.*

Keywords: *alien, stateless, minor, crime, misdemeanor, deportation.*

I. Introducere

Principiul interesului superior al copilului este garantat de mai multe acte internaţionale. Printre acestea se numără şi Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989, care la art.3 stabileşte că „în toate acţiunile care privesc copiii, întreprinse de instituţiile de asistenţă socială publice sau private, de instanţele judecătoreşti, autorităţile administrative sau de organele legislative, interesele copilului vor prevala” [1].

În concepţia Comitetului pentru drepturile copilului (organul creat pentru implementarea dispoziţiilor Convenţiei menţionate), sintagma „interesul superior al copilului” are trei componente şi, respectiv, trebuie înţeleasă ca (i) un drept material, (ii) un principiul fundamental şi ca (iii) o regulă de procedură.

Ca drept material, interesul superior al copilului trebuie să fie evaluat şi considerat primordial atunci când sunt examinate diferite interese în vederea luării unei decizii cu privire la chestiunea în cauză, precum şi garantarea că acest drept va fi pus în aplicare ori de câte ori este necesară luarea unei decizii cu privire la un copil, un grup de copii identificaţi sau neidentificaţi sau copii în general.

Ca principiu fundamental, în cazul în care o dispoziţie legală se pretează mai multor interpretări, ar trebui aleasă interpretarea care serveşte cel mai eficient interesului superior al copilului.

În fine, din punct de vedere procedural, interesul superior reprezintă o garanţie în luarea deciziilor. Ori de câte ori este necesară luarea unei decizii care va afecta un anumit copil, un grup de copii identificaţi sau copiii în general, procesul decizional trebuie să includă o evaluare a potenţialului impact (pozitiv

sau negativ) al deciziei asupra copilului sau copiilor în cauză. Evaluarea şi stabilirea interesului superior al copilului necesită garanţii procedurale. În plus, justificarea unei decizii trebuie să arate că dreptul în cauză a fost luat în considerare în mod explicit. În acest sens, statele părţi la Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului trebuie să explice cum decizia luată respectă dreptul în cauză, adică ce anume s-a considerat a fi în interesul superior al copilului, pe ce criterii se bazează decizia şi modul în care interesul copilului a fost pus în balanţă cu alte interese, fie că este vorba de aspecte generale de politică sau de cazuri individuale [2].

În acest studiu, voi utiliza termenul „principiu” ca desemnând toate componentele specificate mai sus. După această clarificare, în cele ce urmează, voi analiza cum se aplică principiul interesului superior al copilului în cauzele ce vizează expulzarea. Pentru a atinge acest scop, voi apela la jurisprudența națională, precum și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare – Curtea Europeană).

II. Temeiurile dispunerii expulzării

Conform art.62 alin.(1) din Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, „Împotriva străinului care a săvârşit o contravenţie sau o infracţiune pe teritoriul Republicii Moldova poate fi dispusă măsura expulzării în condiţiile prevăzute de Codul penal şi de Codul contravenţional”.

De asemenea, conform art.63 alin.(1^1) şi alin.(4) din aceeaşi lege, atât apatridul, cât şi străinul poate fi expulzat pentru motive de securitate naţională sau de ordine publică.

Astfel, temei pentru dispunerea expulzării îl constituie:

1) comiterea unei contravenţii;

2) comiterea unei infracţiunii;

3) persoana prezintă pericol pentru securitatea naţională;

4) persoana prezintă pericol pentru ordinea publică.

Potrivit Legii nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova, aceste temeiuri sunt alternative.

III. Expulzarea unui părinte sau a ambilor părinţi ai copilului

Indiferent de temei, problema respectării principiului interesului superior al copilului se pune, între altele, în contextul expulzării unuia dintre părinţi sau chiar a ambilor părinţi ai copilului.

Spre exemplu, în cazul *Bocşa* [3], pentru concurs de infracţiuni – art.155 (ameninţarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii) şi art.361 (confecţionarea, deţinerea, vânzarea sau folosirea documentelor oficiale) din Codul penal – instanţa i-a aplicat inculpatului o

amendă în mărime de 600 de unități convenționale și, totodată, a dispus expulzarea acestuia de pe teritoriul Republicii Moldova. Instanța de recurs (în speță, Curtea Supremă de Justiție) a invocat următoarele argumente în favoarea dispunerii expulzării:

– inculpatul (A.B.) este un cetățean străin și a locuit pe teritoriul Republicii Moldova în baza unor documente false, pe care împreună cu alte persoane le-a confecționat, deținut și folosit ilegal, nu a fost înregistrat, nu a avut un permis de ședere și un domiciliu oficial pe teritoriul Republicii Moldova, nu a fost încadrat în câmpul muncii, nu a contribuit, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice, nu este căsătorit, dar a trăit în concubinaj cu partea vătămată, fără a crea o familie statornică pe perioada anilor locuiți ilegal pe teritoriului Republicii Moldova;

– inculpatul este expulzat într-un stat (în speță, Ucraina) a cărui cetățean este și își are domiciliul, unde mai avea un copil și unde se află în căutare de către organele de drept pentru comiterea unor infracțiuni deosebit de grav. În statul preconizat pentru a fi expulzat, inculpatul nu riscă să fie persecutat din motive de apartenență rasială, națională, religioasă, din cauza convingerilor politice sau să fie supus unui tratament inuman și degradant, torturii ori pedepsei capitale;

– aflarea în continuare a inculpatului pe teritoriul Republicii Moldova constituie o stare pericol pentru interesul și siguranța ordinii publice, care nu poate fi înlăturată decât prin luarea măsurii îndepărtării lui de pe teritoriul țării, aceasta fiind corect dispusă de instanțele ierahic inferioare, reieșind din circumstantelele infracțiunii comise, *i.e.*, art.155 (amenințarea cu omor ori cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății) din Codul penal, care face parte din Capitolul infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei, comise în privința părții vătămate, O.C., și copiilor acesteia, care și la moment percepe acest pericol ca pe unul real pentru sine și familia sa. Adică în scopul înlăturării unei stări de pericol ce decurge din rămânerea inculpatului pe teritoriul țării, de rând ce statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică, ocrotind viața familială și privată;

– deși s-a constatat că din relația cu O.C. (partea vătămată), inculpatul are un copil, acesta nu este înregistrat (indicat în certificatul de naștere) ca tată și nu locuiește împreună cu el și, *de facto*, copilul se află la întreținerea mamei sale. Partea vătămată a confirmat că A.B. (inculpatul) uneori duce copilul la școală, însă această circumstanță nu servește temei de a considera că inculpatul participă la creșterea, educația și instruirea copilului, precum și la întreținerea lui materială;

– în perioada aflării ilegale pe teritoriul Republicii Moldova, inculpatul nu a fost încadrat în câmpul muncii, și doar cu o zi înainte de emiterea deciziei instanței de apel, a înregistrat ca fondator o societate cu răspundere limitată cu un capital statutar de 100 de lei, iar după ce a fost condamnat, fiindu-i aplicată

măsura de siguranţă – expulzarea, s-a adresat pentru eliberarea permisului de şedere provizoriu, acţiuni ce demonstrează scopul acestuia – de a evita expulzarea din ţară.

În aceste condiţii, s-a apreciat că s-a realizat un echilibru corect dintre aplicarea măsurii de siguranţă a expulzării şi scopul legitim urmărit (apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale).

Susţin soluţia instanţei, însă unele argumente ale instanţei de recurs suscită reticenţă. În special, afirmaţia instanţei precum că „inculpatul nu este înregistrat (indicat în certificatul de naştere) ca tată a copilului” nu este crucială pentru analiza efectuată şi nu eclipsează calitatea lui de părinte din perspectiva interesului superior al copilului. Contează dacă părintele menţine, *de facto*, o relaţie/legătură cu minorul. De asemenea, nu are vreo pondere decisivă nici faptul dacă inculpatul nu era căsătorit/divorţat cu partea vătămată. În vederea fundamentării acestei concluzii, fac trimitere la jurisprudenţa Curţii Europene [4]. Curtea Supremă de Justiţie trebuia să aibă în vedere aceste aspecte.

O pondere mare pentru dispunerea expulzării a avut, cel mai probabil, circumstanţele în care s-a comis fapta. În urma unei certi, inculpatul a ameninţat-o pe mama copilului său cu omor şi a îndreptat în privinţa ei şi a copilului un dispozitiv asemănător unui pistol, precum şi un dispozitiv asemănător unei grenade, iar ameninţarea era una reală. O asemenea faptă denotă o periculozitate a persoanei. Prin urmare, menţinerea contactului/relaţiei dintre inculpat şi copilul său ar putea fi în detrimentul principiului interesului superior al copilului, cel puţin pentru perioada proximă după comiterea infracţiunii. Totuşi, acest aspect trebuie testat/estimat în timp. După o anumită perioadă, lucrurile ar putea lua o altă întorsătură sau nu.

În comparaţie cu instanţele din Republica Moldova, Curtea Europeană a stabilit, în *Boultif v. Elveţia*, criteriile relevante pe care le va utiliza pentru a aprecia dacă expulzarea (ca urmare a unei condamnări penale) este necesară într-o societate democratică şi, respectiv, proporţională cu scopul legitim urmărit. Acestea sunt următoarele:

- natura şi gravitatea infracţiunii comise;
- durata şederii persoanei în ţara din care este expulzat;
- intervalul de timp scurs de la comiterea infracţiunii şi comportamentul persoanei din cursul perioadei respective;
- cetăţeniile diverselor persoane implicate;
- situaţia familiei persoanei, de exemplu, durata căsătoriei, şi alţi factori care reflectă soliditatea vieţii de familie a unui cuplu;
- dacă soţul/soţia avea cunoştinţă de infracţiune la momentul în care a început o relaţie de familie;

- dacă există copii din căsătorie și, în cazul în care există, vârstă acestora;
- gravitatea problemelor cu care este probabil ca soțul/soția să se confrunte în țara în care urmează să fie expulzată persoana [5].

Marea Cameră a Curții Europene a confirmat aceste criterii în cazul *Üner v. Olanda*, detaliind altele două:

– interesul superior și bunăstarea copiilor, în special gravitatea problemelor cu care este probabil ca oricare dintre copiii reclamantului să se confrunte în țara în care urmează să fie expulzat reclamantul; *și*

– soliditatea legăturilor sociale, culturale și de familie cu țara gazdă și cu țara de destinație [6].

Pentru a înțelege cum se aplică criteriile menționate *supra*, în special, criteriul referitor la interesul superior și bunăstarea copiilor, voi analiza cazul *Unuane v. Regatul Unit*. În acest caz, Curtea Europeană a reținut, cu titlu preliminar, că ea analizează gravitatea unei infracțiuni (în contextul expulzării) nu doar prin referire la durata pedepsei aplicate, ci mai degrabă prin referire la natura și împrejurările infracțiunii sau a infracțiunilor comise de o persoană și a impactului acestora asupra societății în ansamblu. Ea a tratat în mod constant infracțiunile de violență și infracțiunile legate de droguri ca fiind la cel mai grav punct al spectrului penal. În orice caz, faptul că infracțiunea comisă de o persoană e una dintre cele mai grave nu este determinant. Această împrejurare trebuie doar să constituie un factor care trebuie pus în balanță, împreună cu celelalte criterii care rezultă din hotărârile *Boultif* și *Üner* [7].

Trecând de la general spre particular, Curtea Europeană a reținut, în fapt, că reclamantul (acesta era căsătorit cu o portugheză și a obținut dreptul de ședere în Marea Britanie) și partenera sa de viață (ambii din Nigeria, însă care locuiesc în Regatul Unit) au întemeiat, *de facto*, o familie. Cuplul are trei copiii care au cetățenia Regatului Unit, iar unul din ei a fost diagnostic la scurt timp după naștere cu o boală cardiacă rară și aștepta o intervenție chirurgicală. Reclamantul a fost condamnat în Regatul Unit pentru obținerea unui transfer de bani prin înșelăciune. Instanța i-a aplicat pedeapsa muncii neremunerate pentru o anumită perioadă și o amendă. Ulterior, reclamantul și partenera sa de viață au fost condamnați (la cinci ani și șase luni de închisoare și, respectiv, la 18 luni de închisoare) pentru comiterea unor infracțiuni legate de falsificarea a aproximativ treizeci de cereri de permise de ședere în Regatul Unit, infracțiuni considerate ca fiind grave. După executarea pedepsei închisorii, autoritățile britanice au dispus expulzarea (în Nigeria) reclamantului, partenerei sale de viață și a doi copiii care se aflau la întreținerea lor. Instanțele de judecată britanice au anulat decizia de expulzare în privința partenerei de viață a reclamantului și a copiilor lor, invocând principiul interesului superior al copilului. Totodată, a fost menținută

decizia de expulzare a reclamantului, din sigurul motiv că nu existau „circumstanţe foarte convingătoare”.

La rândul ei, Curtea Europeană a constatat că există o legătură puternică dintre reclamant şi copiii săi, precum şi cu partenera sa. Partenera şi copiii au nevoie de reclamant, iar această nevoie de sprijin parental a fost deosebit de acută în cazul copilului minor care avea o boală cardiacă rară, din cauza stării sale medicale şi a intervenţiei chirurgicale viitoare. În cele din urmă, s-a admis că era în interesul superior al copiilor ca reclamantul să rămână în Regatul Unit, factor căruia, potrivit jurisprudenţei Curţii Europene, trebuie să i se acorde o importanţă semnificativă [8].

Prin urmare, Curtea Europeană a considerat că, în circumstanţele prezentei cauze, gravitatea infracţiunii sau infracţiunilor comise de reclamant nu au fost de o asemenea natură sau grad ca să depăşească interesul superior al copiilor, astfel încât să justifice expulzarea acestuia. Aşadar, Curtea Europeană a considerat că expulzarea reclamantului a fost disproporţionată în raport cu scopul legitim urmărit (*i.e.* apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale) şi, prin urmare, nu era „necesară într-o societate democratică”. În consecinţă, a fost încălcat art.8 din Convenţia Europeană, motiv pentru care reclamantului i s-a acordat, cu titlu de prejudiciu moral, suma de 5,000 de euro [9].

În contrast, în cazul *Otite v. Regatul Unit*, Curtea Europeană a ajuns la o concluzie diametral opusă. Ea a constatat că ingerinţa (expulzarea) era prevăzută de lege, urmărea un scop legitim (*i.e.* apărarea ordinii şi prevenirea faptelor penale) şi că era proporţională cu scopul urmărit.

Pentru început, Curtea a reamintit că în toate deciziile referitoare la copii, interesul lor superior, deşi nu este decisiv, trebuie să aibă „o pondere semnificativă”. Cu toate acestea, ea a precizat că, în cazul în care o persoană este expulzată ca urmare a comiterii unei infracţiuni, decizia de expulzare o priveşte în primul rând pe aceasta. Curtea Europeană a acceptat că interesele familiei pot fi depăşite de alţi factori, inclusiv de gravitatea infracţiunii [10].

În speţă, Curtea Europeană a reţinut că infracţiunea pentru care a fost condamnat (la patru ani şi opt luni închisoare) reclamantul – escrocherie – a fost comisă pe o perioadă de patru ani şi a implicat un număr mare de victime şi sume importante de bani (peste 100,000 de lire sterline). De asemenea, s-a reţinut că reclamantul nu ar fi regretat faptele comise şi că exista riscul de recidivă.

Curtea Europeană a considerat că, „deşi expulzarea reclamantului ar fi, fără îndoială, dificilă pentru soţia şi copiii săi (care au cetăţenia Regatului Unit), nimic nu sugerează că nevoia acestora de sprijinul său este deosebit de acută. Copiii lui aveau la data judecării cazului de către Curtea europeană – nouăsprezece, şaptesprezece şi doisprezece ani. Fiica lui cea mare are diabet de primul tip, dar

nu există dovezi care să sugereze că prezența reclamantului în Regatul Unit era importantă pentru bunăstarea ei fizică. Potrivit probelor prezentate în fața instanțelor de judecată britanice, copiii nu au avut contact cu reclamantul pe toată perioada cât acesta a fost în închisoare. Nu se știe dacă acesta s-a întors la domiciliul familiei după eliberare din detenție” [11].

În opinia Curții Europene, familia (soția reclamantului și copiii săi), care a făcut față deja absenței îndelungate a reclamantului în timp ce se afla în detenție, ar avea o rețea de sprijin în cazul expulzării sale. Totodată, nu există nicio dovadă care să sugereze că familia reclamantului nu ar putea să se întoarcă cu el în Nigeria. Reclamantul însuși a trăit în Nigeria în primii treizeci și unu de ani din viața sa. Deși soția și copiii lui sunt cetățeni britanici, soția sa este de origine nigeriană, iar copiii săi ar avea dreptul la cetățenia nigeriană prin intermediul lui. Curtea a subliniat că acest caz se distinge de speța *Unuane v. Regatul Unit*, în care partenerul reclamantului și copiii trebuiau să rămână în Regatul Unit, deoarece copilul cel mai mare aștepta o intervenție chirurgicală la inimă, iar instanțele de judecată britanice a recunoscut că soția și copiii aveau nevoie ca reclamantul să fie acolo cu ei să le ofere sprijin [12].

Curtea Europeană a notat că reclamantul nu a prezentat niciun argument care să contrazică posibilitatea ca familia sa să-l viziteze în Nigeria și să rămână în contact prin telefon și prin internet. În plus, reclamantul a părăsit Nigeria abia când avea treizeci și unu de ani, și nu există nicio dovadă care să sugereze că nu mai are legături familiale, sociale, culturale și lingvistice acolo. În cele din urmă, reclamantul nu a furnizat Curții Europene nicio informație despre eliberarea sa sau despre comportamentul său după eliberare din detenție [13].

Aceste considerente au fost suficiente pentru a permite Curții Europene să concluzioneze că, în speță, interesul public de a expulza reclamantul va prevala. În consecință, Curtea Europeană a decis, cu cinci voturi la două, că în acest caz nu s-a încălcat dreptul la viață privată și de familie, inclusiv și din perspectiva respectării principiului interesului superior al copilului.

Spre deosebire de cazul *Unuane v. Regatul Unit*, în speța *Otite v. Regatul Unit* s-a constatat și faptul că există „căi” alternative pentru reclamant de a menține legătura cu soția și copiii săi chiar dacă va fi expulzat.

Așadar, importanța acordată fiecărui criteriu din cele enunțate în hotărârile *Boultif* și *Üner* (în contextul expulzării) variază în funcție de circumstanțele specifice ale cauzei. Totodată, cert este faptul că principiul interesului superior al copilului este privit prin prisma dreptului la viață privată și de familie, garantat de art.8 din Convenția Europeană. Principiul interesului superior al copilului trebuie să aibă „o pondere semnificativă”. Totuși, Curtea Europeană nu a explicat ce înseamnă „pondere semnificativă”. Acest lucru se decide de la caz la caz în funcție de circumstanțele particulare ale speței. Se atestă o jurisprudență contextuală.

IV. Expulzarea copilului

Conform art.1 alin.(2) din Legea nr. 338 din 15 decembrie 1994 privind drepturile copilului, o persoană este considerată copil din momentul naşterii până la vârsta de 18 ani. De asemenea, potrivit art.6 pct. 47) din Codul de procedură penală, minorul este acea persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani. Prin urmare, termenii „copil” şi „minor” vor fi utilizaţi în mod interşanjabil.

Aşa cum a constatat Mathieu Leloup, cazurile privind expulzarea unui copil sunt rare [14]. Judecătorii sunt reticenţi ca să dispună expulzarea unui copil. Totuşi, deşi sunt mai puţine, asemenea cazuri se atestă în jurisprudenţa Curţii Europene.

Sub acest aspect, prezintă relevanţă cazul *Maslov v. Austria*, în care Curtea Europeană a reţinut criteriile aplicabile în contextul aprecierii proporţionalităţii expulzării unei persoane care a comis infracţiuni în timpul minoratului şi care încă nu şi-a întemeiat propria familie:

– natura şi gravitatea infracţiunii comise de reclamant;

– durata şederii reclamantului în ţara din care urmează a fi expulzat;

– perioada de timp care s-a scurs de la comiterea infracţiunii, precum şi conduita reclamantului în această perioadă;

– soliditatea legăturilor sociale, culturale şi familiale cu ţara gazdă şi cu ţara de destinaţie.

Curtea Europeană a subliniat că la aplicarea unora dintre criteriile menţionate mai sus poate avea importanţă vârsta persoanei în cauză. Atunci când este examinată durata şederii reclamantului în ţara din care urmează a fi expulzat şi soliditatea legăturilor sale sociale, culturale şi familiale cu ţara gazdă, în mod clar urmează a distinge situaţiile în care persoana în cauză a venit în ţară din copilărie sau tinereţe, sau dacă s-a născut acolo, sau dacă a venit când deja era adultă [15].

Deşi art.8 din Convenţia Europeană nu conferă unei anumite categorii de străini un drept absolut de a nu fi expulzaţi, Curtea a recunoscut deja necesitatea de a lua în considerare situaţia specială a străinilor care au petrecut cea mai mare parte, sau chiar toată copilăria, în ţara gazdă, care au fost crescuţi şi educaţi acolo. Pe scurt, Curtea Europeană consideră că în cazul unui imigrant care a petrecut în mod legal cea mai mare parte sau chiar toată copilăria şi tinereţea în ţara gazdă, ar trebui prezentate argumente foarte serioase pentru a justifica exulzarea acestuia, cu atât mai mult dacă persoana în cauză a comis infracţiunile, care au motivat măsura de expulzare, fiind minor. În cele din urmă, Curtea Europeană a reamintit că autorităţile naţionale beneficiază de o anumită marjă de aprecieze atunci când analizează dacă o ingerinţă în exercitarea unui drept protejat de art.8 din Convenţia Europeană este necesară într-o societate democratică şi

proporţională scopului legitim urmărit. Sarcina sa constă în a aprecia dacă expulzarea a respectat un echilibrul corect între interesele implicate, şi anume, pe de o parte, drepturile persoanei în cauză protejate de Convenţie şi, pe de altă parte, interesele societăţii [16].

Aplicând criteriile menţionate *supra* în cazul *Maslov v. Austria*, Curtea Europeană a reţinut – din perspectiva criteriului privind natura şi gravitatea infracţiunii comise – că reclamantul a fost acuzat pentru prima dată atunci când avea paisprezece ani pe douăzeci şi două de capete de furt şi de tentativă de furt comis de un grup de persoane, de organizarea unui grup criminal, de şantaj, agresiune şi utilizarea neautorizată a unui vehicul. El a fost condamnat la închisoare pe un termen de optsprezece luni, treisprezece dintre care au fost cu suspendare condiţionată sub supraveghere, şi a fost obligat să urmeze un tratament de detoxificare, din cauza consumului de droguri.

A doua oară, reclamantul a fost acuzat când avea cincisprezece ani pe optsprezece capete de furt agravat şi tentative de furt şi a fost condamnat la închisoare pe un termen de cincisprezece luni. Deoarece reclamantul nu a respectat condiția de a urma un tratament de detoxificare, instanţa de judecată a revocat suspendarea executării primei condamnări, aplicându-i, prin cumul, pedeapsa închisorii pentru o perioadă totală de doi ani şi nouă luni. Totodată, instanţa de judecată a dispus expulzarea reclamantului şi aplicarea unei interdicţii pentru 10 ani de a mai reveni în Austria. Decizia de expulzare urma a fi pusă în executare după ispăşirea pedepsei închisorii, atunci când reclamantul ar fi atins vârsta majoratului.

Curtea Europeană a considerat că infracţiunile comise de reclamant erau de o anumită gravitate şi că acestuia i-au fost aplicate pedepse grave, mai exact o pedeapsă efectivă cu închisoarea pentru o perioadă totală de doi ani şi nouă luni. Guvernul austriac a susţinut că aceste infracţiuni trebuie să fie considerate la fel de grave cum sunt cele legate de droguri, deoarece reclamantul fiind consumator de droguri a comis infracţiunile date pentru a-şi finanţa consumul de droguri. Curtea Europeană nu a fost de acord cu acest punct de vedere. Într-adevăr, în ceea ce priveşte traficul de droguri, ea a dat dovadă de înţelegere pentru fermitatea autorităţilor naţionale faţă de cei care contribuie la răspândirea acestui flagel [17].

În opinia Curţii, aspectul decisiv în speţă a fost vârsta tânără la care reclamantul a comis infracţiunile şi caracterul lor non-violent, cu excepţia uneia singure. Examinând conduita reclamantului care a stat la baza condamnării acestuia, Curtea Europeană a remarcat faptul că majoritatea infracţiunilor au constituit spargeri de distribuitoare automate de produse, maşini, magazine şi restaurante, precum şi furturi de bani şi bunuri. Singura infracţiune violentă de care a fost acuzat reclamantul a fost împingerea şi lovirea cu piciorul a unui alt tânăr, provocându-i astfel contuzii. Fără a subestima gravitatea acestor fapte şi a

daunelor provocate, Curtea a notat că ele ar putea fi considerate ca acte de delincvenţă juvenilă [18].

În opinia Curţii Europene, în cazul în care expulzarea este determinată de infracţiunile comise de un minor, este necesar să se ia în considerare interesul superior al copilului. Cât priveşte expulzarea unui delincvent juvenil, Curtea a considerat că obligaţia de a lua în considerare interesul superior al copilului include şi facilitarea reintegrării acestuia. În această privinţă, ea observat că potrivit art.40 din Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului, reintegrarea este unul dintre scopurile sistemului de justiţie juvenilă. Potrivit Curţii Europene, acest scop nu poate fi atins dacă legăturile sociale şi de familie sunt rupte din cauza expulzării, care trebuie să rămână a fi ultima măsură la care ar trebui să se recurgă în caz de delincvenţă juvenilă. În acest sens, autorităţile austriece nu au acordat atenţia corespunzătoare acestor aspecte. Prin urmare, Curtea Europeană a precizat că expulzarea unui imigrant pe termen lung din cauza infracţiunile în mare parte non-violente comise în perioada când era minor poate fi justificată cu dificultate [19].

Cu privire la al doilea criteriu – durata şederii reclamantului în ţara din care urmează a fi expulzat –, Curtea Europeană a reţinut că reclamantul a venit în Austria când avea şase ani. El şi-a petrecut restul copilăriei şi adolescenţa în ţara respectivă. El locuia în mod legal cu părinţii, fratele său şi sora, şi a obţinut un permis de şedere permanentă [20].

Cu privire la al treilea criteriu – perioada de timp care s-a scurs de la comiterea infracţiunii, precum şi conduita reclamantului în această perioadă –, Curtea Europeană a reţinut că reclamantul a fost eliberat înainte de termen şi, imediat după eliberare, a fost plasat în detenţie în vederea expulzării sale în Bulgaria. Alte detalii nefiind prezentate Curţii. Din acest motiv, Curtea Europeană a consideră că acest criteriu are o importanţă mai mică în raport cu alte criterii, printre care faptul că reclamantul a comis infracţiunile, majoritatea non-violente, atunci când era minor [21].

Cu privire la cel de al patrulea criteriu – soliditatea legăturilor sociale, culturale şi familiale cu ţara gazdă şi cu ţara de destinaţie –, Curtea Europeană a remarcat faptul că reclamantul şi-a petrecut anii de formare din copilărie şi tinereţe în Austria. El vorbeşte limba germană şi a fost educat în Austria, acolo unde locuiesc toate rudele sale. Prin urmare, principalele sale legături sociale, culturale şi familiale sunt în ţara respectivă. Cât priveşte legăturile reclamantului cu ţara sa de origine, Curtea a reţinut că reclamantul a explicat în mod convingător că la momentul expulzării el nu vorbea deloc limba bulgară. El nu citea şi nu scria în grafie chirilică, fapt care nu a fost contestat, deoarece niciodată nu a mers la şcoală în Bulgaria. Cu atât mai mult nu s-a demonstrat şi nici nu s-a afirmat că el ar fi avut alte legături strânse cu ţara sa de origine [22].

Curtea Europeană nu s-a oprit aici şi a mai conturat încă un criteriu relevant pentru a aprecia proporţionalitatea expulzării – perioada interdicţiei de a intra în ţara din care a fost expulzat. Sub acest aspect, Curtea Europeană a notat că durata limitată a perioadei de expulzare nu este decisivă în prezenta cauză. Având în vedere vârsta tânără a reclamantului, zece ani de interdicţie a şederii în Austria este aproape la fel de mult ca şi perioada cât el a locuit în Austria, această perioadă fiind una determinantă în viaţa sa [23].

Având în vedere cele expuse mai sus, în special caracterul non-violent – cu o singură excepţie – al infracţiunilor comise de către reclamant când era minor şi obligaţia Statului de a facilita reintegrarea lui în societate, perioada în care reclamantul a locuit în mod legal în Austria, legăturile sale familiale, sociale şi lingvistice în Austria şi lipsa legăturilor demonstrate cu ţara de origine, Curtea Europeană a considerat că expulzarea persoanei, chiar pentru o durată de timp limitată, era disproporţionată scopului legitim urmărit, mai exact scopului de „apărare a ordinii şi prevenire a infracţiunilor”. Prin urmare, această măsură nu a fost „necesară într-o societate democratică”. În consecinţă, a fost încălcat art.8 din Convenţia Europeană, acordându-i 5,000 de euro cu titlu de prejudiciu moral.

Curtea Europeană a ajuns la o concluzie similară şi în alte cauze [24]. Deşi Curtea Europeană acordă o atenţie deosebită principiului interesului superior al copilului, acest lucru nu are să însemne că ar fi imposibil de expulzat o persoană care a comis infracţiuni în perioada în care era minoră [25]. Astfel, Curtea nu a constatat vreo încălcare a dreptul la viaţă privată şi de familie a persoanei expulzate care a comis: un viol când avea şaptesprezece ani [26]; o tentativă de jaf, o vătămare gravă şi o lipsire de viaţă din imprudenţă când avea şaisprezece şi, respectiv, şaptesprezece ani [27]; o vătămare gravă când avea la paisprezece ani şi, ulterior, o altă vătămare gravă când avea cincisprezece ani [28]; un jaf, un furt şi violenţă în familie când avea treisprezece şi, corespunzător, şaisprezece ani (iar când a împlinit optsprezece ani a comis o tâlhărie) [29]. În astfel de cazuri, Curtea Europeană a dat o pondere decisivă naturii şi gravităţii infracţiuni/infracţiunilor.

Aşadar, este adevărat că „identificarea soluţiei optime pentru un copil ridică numeroase probleme într-o lume în permanentă schimbare” [30]. Totuşi, în acest sens, ne ajută testul de proporţionalitate şi, în consecinţă, ponderarea atentă a tuturor factorilor relevaţi cazului, astfel încât să se asigure un echilibru corect dintre interesul individual şi cel public.

V. Concluzii şi recomandări

Interesul superior al copilului este analizat din perspectiva dreptului la respectarea vieţii private şi de familie, drept garantat de art.28 din Constituţie şi de art.8 din Convenţia Europeană.

Atunci când se decide expulzarea unei persoane care are copiii, autorităţile trebuie să ţină cont, între altele, de principiul interesului superior al copilului.

Acest principiu trebuie luat în considerare şi atunci când însuşi copilul este expulzat, alături de alte criterii stabilite în hotărârea *Maslov*. Deşi acest principiu are o pondere „semnificativă”, el nu este decisiv şi, prin urmare, trebuie analizat în coroborare cu alţi factori relevanţi.

În fine, se recomandă ca autorităţile din Republica Moldova, în particular, Biroul de migraţie şi azil şi instanţele de judecată să se conducă atunci când dispun expulzarea unei persoane de criteriile stabilite în jurisprudenţa Curţii Europene, inclusiv de principiul interesului superior al copilului.

Referinţe:

1. Convenţia ONU cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://uni.cf/3TfRdJR
2. A se vedea § 6 din Comentariul general nr. 14 (2013) privind dreptul copilului ca interesul superior al acestuia să prevaleze (articolul 3 alineatul 1). [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://bit.ly/3VETkZ1
3. Decizia Colegiului penal al Curţii Supreme de Justiţie din 9 august 2016. Dosarul nr. 1ra-1432/16. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7026
4. Spre exemplu, *a se vedea:* Case of *Udeh v. Switzerland*, Application no. 12020/09, Judgment of 16 April 2013. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-118936; Case of *Nunez v. Norway*, Application no. 55597/09, Judgment of 28 June 2011. Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105415; Case of *Rodrigues da Silva and Hoogkamer v. the Netherlands*, Application no. 50435/99, Judgment of 31 January 2006. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/ eng?i=001-72205.
5. Case of *Boultif v. Switzerland*, Application no. 54273/00, Judgment of 2 August 2001, § 48. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59621
6. Case of *Üner v. the Netherlands*, [GC], Application no. 46410/99, Judgment of 18 October 2006, § 58. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77542
7. Case of *Unuane v. the United Kingdom*, Application no. 80343/17, Judgment of 24 November 2020, § 87. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-205796
8. *Ibidem*, § 89.
9. *Ibidem*, § 89-90, 96.
10. Case of *Otite v. the United Kingdom*, Application no. 18339/19, Judgment of 27 September 2022, § 51. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219755
11. *Ibidem*, § 52.
12. *Ibidem*, § 53.

13. *Ibidem*, § 54-55.
14. Mathieu Leloup. *The principle of the best interests of the child in the expulsion case law of the European Court of Human Rights: Procedural rationality as a remedy for inconsistency*. În: Netherlands Quarterly of Human Rights, 2019, vol. 37(1), pp. 50-68.
15. Case of *Maslov v. Austria*, [GC], Application no. 1638/03, Judgment of 23 June 2008, § 71-73. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-87156
16. *Ibidem*, § 74-76.
17. *Ibidem*, § 78-80.
18. *Ibidem*, § 81.
19. *Ibidem*, § 82-84.
20. *Ibidem*, § 86.
21. *Ibidem*, § 95.
22. *Ibidem*, § 96-97.
23. *Ibidem*, § 99.
24. Spre exemplu, *a se vedea:* Case of *A.A. v. the United Kingdom*, Application no. 8000/08, Judgment of 20 September 2011. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106282
25. Mathieu Leloup. *The principle of the best interests of the child in the expulsion case law of the European Court of Human Rights: Procedural rationality as a remedy for inconsistency*. În: Netherlands Quarterly of Human Rights, 2019, vol. 37(1), pp. 50-68.
26. Case of *Bouchelkia v. France*, Application no. 23078/93, Judgment of 29 January 1997. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58014
27. Decisions *Hizir Kilic v. Denmark* (dec.), Application no. 20277/05, and *Ferhat Kilic v. Denmark* (dec.), Application no. 20730/05, both of 22 January 2007. [Accesat: 18.10.2022] Disponibile: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79614; https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79612.
28. Case of *Külekci v. Austria*, Application no. 30441/09, Judgment of 1 June 2017. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-173769
29. Case of *Azerkane v. the Netherlands*, Application no. 3138/16, Judgment of 2 June 2020. [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202706
30. CIUCĂ, A. *Interesul superior al copilului. Noi sensuri ale unei „formule magice”.* [Accesat: 18.10.2022] Disponibil: https://bit.ly/3MFI6zC